

LA SCIENCE ET LA PAIX

علم و صلح

نقش دانشمندان در روابط بین‌المللی

مقدمه . حکومت‌های امروزی ، انحصار روابط بین‌المللی را در اختیار ندارند ، بلکه موسسات بزرگ خصوصی که در کشورهای خارجی سرمایه‌گذاری میکنند یا مواد تولیدی و تکنولوژی خود را بخارج صادر می‌نمایند ، هم چنین صنعت توریسم که روابط بین انسانهای یک قاره را بقاره دیگر افزایش میدهد ، و نیز شبکه‌های جهانی توزیع فیلم و کتاب و غیره بسیارند عواملی از این قبیل که بمقصودهای مفید و یازبان بخش ، در این دیپلماسی شرکت می‌کنند .

در جریان ارتباطات بین ملل ، دسته‌ای از انسانها نقش پیچیده‌ای دارند . صاحبان علم که بشهادت تاریخ همیشه روابطی ماوراء مرزها داشته‌اند و بخصوص بعد از جنگ جهانی دوم ، در بین مجامع علمی این سوءال بطور بارزی مطرح شد که از ، نتایج کارها و تحقیقات آنها در چه مواردی استفاده می‌شود . با تکامل این فکر ، بتدریج خانواده علمی جهانی موفق به برقراری و تثبیت روابط فیما بین گردیده و توجه خود را نه فقط معطوف به تحقیقات ، بلکه به مورد جهتی که دولتها ، از آنها استفاده بعمل می‌آورند ، نمود .

با توجه به زمینه فکری حاکم در روابط بین‌المللی ، نقش جامعه علمی ضمن اهمیت خاصی که دارد ، هنوز در پرده ابهام باقی مانده است .

علم - کاپیتالیزم - دموکراسی

عقیده‌ی عموم بر آنست که تاریخ یا جامعه شناسی و یا بطور اعم علوم انسانی ، از عینیت بدور بوده ، و مسائل و مباحث قرن را با برداشتهای قدیمی مورد مطالعه قرار میدهد ، در حالیکه علم در مفهوم کلی آن از این افترا بدور مانده است . صاحبان چنین عقایدی قبول دارند؟ که موارد استفاده از آثار علوم مورد بحث ، میتواند نتایج بد داشته باشد ، مانند ساختن بمب اتمی و یا آنچه که آمریکا بر سر ویتنام آورد ، ولی در هر حال مدعی هستند که پژوهش‌های علمی ذاتاً " جهت گیری خاصی نداشته و هدفی جز کشف قوانین طبیعی ندارد .

جمعی از محققین و پژوهشگران جوان معتقدند که ، از این دیدگاه ایدئولوژیکی ، واقعیتها بنحو کامل تغییر فرم یافته و غیر واقعی بیان می‌شوند . جدا کردن فعالیتها

علمی و فکری ، از روابط اجتماعی حاکم بر حوامع بشری که در آن این فعالیتها صورت می‌گیرد ، و علوم ارتباط آن با نتایج اعمال اجتماعی و جمعی ، باعث می‌گردد که فعالیت‌های علمی ، کاملاً " مجرد و آبستره بنظر برسد .

اغلب اتفاق می‌افتد که پژوهشگر در مورد مفهوم اعمالی که انجام میدهد ، خود را فریب می‌دهد . " او فکر می‌کند که درباره‌ی مسائل مربوط به مادون قرمز کار می‌کند ، در حالیکه در راه ارائه‌ی سیستم جدیدی است که به ردیابی موشک‌های جنگی و یا چریک‌های تایلندی میانجامد . او در نظر دارد که فقط در مورد تغییرات فیزیکی منابع اشعه‌های رادیوئی تحقیق نماید ، ولی عملاً " سیستم علامتگذاری برای زیردریائیه‌ها را تولید می‌کند . او مطمئن است که آنچه مورد توجه قرار داده ، عبارتست از کشف ارتباط و صحبت بی‌سن ماهیهای اقیانوسها ، در صورتیکه نتیجه کار او کمک به ایجاد روشی می‌کند که برای بی‌اثر کردن رادارهای زیر دریائی حریف بکار گرفته می‌شود . "

بنا بر این فعالیت در این زمینه مانند هر نوع فعالیت دیگری ، متاثر از ساختمان اجتماعی آن محیط است . سازماندهی آزمایشگاهها ، جهت دهی تحقیقات ، آزاد گذاشتن و یا جلوگیری از پخش اطلاعات ، بهره‌برداری از نتایج تحقیقات ، مستقیماً " بستگی به طبیعت ، نوع و فرم اقتصادی و اجتماعی آن محیط دارد .

برخلاف آنچه در سیستم کاپیتالیست می‌گذرد که در آن ، هدف از دانستن در مفهوم کلی آن ، غالباً " کسب سود بیشتر است ، در سیستم‌های دیگر هدف از زندگی بر اصول دیگری استوار بوده است ، مثلاً " در چین فتودالی قرن هفده ، هدف جامعه ، حکومت و تملک بر طبیعت نبوده ، بلکه مطالعه طبیعت بمنظور شناسائی ، و تطبیق بیشتر انسان با آن بوده است . ژان نیدهام در کتاب " علم چینی و غرب " می‌نویسد : ترکیب اجتماعی امپراطوری آسمانی چین (۱) ، اثرات بسیار مهمی روی تدوین مقدمات تئوری امواج ، کشف و شناخت جذر و مد و کشف روابط موجود بین عناصر معدنی و گیاهان داشته است . در اروپای کاپیتالیستی ، در مسائل مربوط به پژوهش ، بجای فلسفه هماهنگی و توازن چین و یونان قدیم ، منطق وسیله و ابزار برای تولید راجانشین کرده‌اند ، مدتهاست که تحقیقات علمی ، بعنوان وسیله تولید برای جامعه سرمایه‌داری ، از حالت بی‌تفاوت و بی‌جهت خارج شده و بتدریج سرمایه موفق به کنترل و سازماندهی تولیدات علمی و تکنیکی گردیده است . بعنوان مثال در کشور فرانسه تقریباً " تمام بودجه تحقیقات از محل ثروت عمومی تأمین می‌شود و حکومت تقریباً " پنجاه در صد مخارج مربوط به انجام تحقیقات را تأمین می‌کند .

هنگامیکه حکومت بمنظور انجام تحقیقات سرمایه گذاری می کند . طبعاً " به آنچه که از نظر او اولویت دارد ، توجه می نماید . در حال حاضر فعالیتهای تحقیقاتی بیشتر در چهار زمینه دنبال می شود . علم فضا و هواپیمائی ، شیمی ، صنعت مکانیک الکترونیک و بالاخره اتومبیل که باستثنای مورد آخر ، بقیه فعالیتها غالباً "به منظورهای نظامی انجام میگیرد . در فرانسه مانند ایالات متحده آمریکا ، فعالیتهای علمی بیشتر در جهت تاءمین احتیاجات ارتش صورت می گیرد .

بدین ترتیب ملاحظه می شود . علمی که زیر نفوذ خواستها و برنامه های نظامی ، اقتصادی و اداری قرار گرفته ، اساساً "تبدیل به وسیله اختناق و فشار بر ملتها شده است .

اولین مرحله اختناق ، فراموشی است . یعنی آنچه که سودآور نبوده و در جهت تاءمین منافع طبقه حاکمه نمی باشد ، بتدریج فراموش می شود و اهمیت خود را از دست میدهد . بیل زیمرمن در کتاب " علم برای مردم " در تاءمیین این مطلب ، اشاره به سرمایه گذاریهای کلانی می کند که در پزشکی برای تحقیق روی سرطان ، مرضهای قلبی و خونریزیهای مغزی که بیشتر ، طبقات متوسط و بالابه آن مبتلا می شوند ، انجام میگیرد . ولی بامراض مانند ، کمبود و بعضی مواد خون ، که بیشتر سیاهپوستان مبتلا به آن هستند و یا به اثرات متعدد کم خوری که دوسوم انسانهای کره زمین را در بر میگیرد ، توجهی نمی شود .

مرحله بعدی اختناق ، ایجاد فعالیت بدون قید و شرط در انسان است . در چنین جوی تحقیقات علمی بمنظور رویارویی با قدرت سرمایه داری صورت نمی گیرد . زیرا در سیستم کاپیتالیستی ، علم ، بدون قید و شرط در جهت افزایش شناخت علمی ، بمنظور افزایش قدرت صاحبان سرمایه قدم برمیدارد . بعبارت دیگر هر نوع کشفیات جدید علمی ، در خدمت قدرتمندان در می آید . و همچنانکه فیلسوف فرانسوی مینل سر می گوید . تقریباً " تمام استفاده از دانش در جهت انهدام و نیستی قرار گرفته است .

و — وی — باش یکی از دو رهبر علمی پروژه اتمی آمریکا ، نظر مشابهی دارد ، در کتاب " علم و نظامی " آنجا که میگوید . پیشرفت در علم بیولوژی نه تنها بما می آموزد که چگونه از بروزواشاعه مرضها جلوگیری کنیم و چگونه آنرا معالجه نمائیم . بلکه هم — چنین بما تعلیم میدهد ، چگونه مرضهای جدیدی بوجود بیاوریم ، یا آنکه چگونه از نقطه نظر توارث بتوانیم روی ژنهای یک قوم تاءثیر بگذاریم . بدینصورت است که پنتاگون سرمایه لازم جهت تحقیق روی کروموزم مالیخولیائی و عدم ارتباط با واقعیات را تاءمین می نماید . **در حالیکه بخش تحقیقاتی سلاحهای ضد شورشی ، آ.آر.پ.آ (A.R.P.A)**

در زمینه تحمل یا عدم تحمل پروتئینهای خون مردم جنوب شرقی آسیا ، در مقابل مواد آلوده خاصی ، به جستجو می پردازد .

پس آن کدام علم است که هدفش استعمار و اسارت انسان نباشد ؟ علم هواشناسی ، به بشر امکان داده تا بادهای مخرب و یا خشکسالیهای نابودکننده ایجاد کند (آیا جزاین است که آمریکا لیبیا در ویتنام ، بارانهای مصنوعی جهت زیرآب قرار دادن جاده هوشی مین ایجاد کردند ؟) تحقیقات اساسی در زمین شناسی باعث شد کاشفین کالیفرنایی تحت عنوان حفظ محیط زیست ایالت ، منافع عظیمی تحصیل کنند .

بمدد تحقیقات پائولوف (pavlov) و اسکینر (skinner) ، پزشکسان آمریکایی با استفاده از الکتروسیته بمعالجه هموسکسئولها (هم جنس بازان) می پردازند ، درحالیکه پلیس آلمان فدرال ، بانکیه بر تحقیقات انجام شده روی اثرات سکوت (نبودن صدا) ، مخالفین سیاسی خود را در سلولهایی که از نظر علمی کاملاً " ایزوله" شده و هیچگونه صدائی را انتقال نمیدهند ، زندانی می کنند . (۱)

تحقیقات دامنه دار در اپتیک (تئوری عدسی ها) کمک به یافتن سیستم کنترل و تحت نظر گرفتن مخفیانه کارخانهها و زندانها نموده است . و بالاخره جمع آوری اطلاعات ، توسط جامعه شناسان و قبیله شناسان روی جوامع جهان سوم بقدرتهای بزرگ اجازه میدهد که رهبران دیکتاتور و مستبد را مدتها براریکه قدرت نگهدارند .

ادامه این سیستم کار را بجائی کشانده که حتی نتیجه مطالعه بر روی حیوانات ، بر ضد انسان بکار برده می شود . درحالیکه تحقیق تجربیاتی در زمینه نحوه ارتباط بین فکها ، انجام میدهند . نیروی دریائی آمریکا سالهاست تحقیقاتی در مورد امکان حمل مینهای دریائی و دوربینهای زیردریائی را بوسیله این حیوانات ادامه میدهد . بنابراین جای تعجب نخواهد بود اگر معلوم شود که قسمت اعظم بودجه لازم برای تحقیق درباره فکها را دفتر تحقیقاتی نیروی دریائی آمریکا تأمین می کند .

آیا می توان گفت از کارهائیکه بهیچوجه رنگ سیاسی ندارد . سوءاستفاده می شود؟ نه ، زیرا اصولاً " در عصر کنونی نمی توان انجام تحقیقات را مستقل از کاربرد آنها در نظر گرفت . در واقع هر دو جزئی از یک مجموعه مدرن با هدفهای مشخصی می باشد . هر قدر هم که یک محقق بی طرف بوده و هدفی جز یافتن حقایق نداشته باشد ، باید این واقعیت را قبول کند به موءسساتی که احتیاجات مالی او را تامین می کنند ، مسلماً " از نتایج اکتشافات او مطابق خواست خود بهره خواهند گرفت . بنابراین نتیجه میگیریم که " امروز کمتر از هر زمانی علم به عالم تعلق دارد . "

آیا امکان دارد که علم و تحقیقات علمی از اسارت سرمایه نجات یابد ؟ بمنظور

نیل‌باین هدف و مبارزه با این طرز تفکر که " تحول همیشه غیر از آنجائیکه ما هستیم تکوین یافته و انجام می‌گیرد " پاره‌ای از محققین در مراکز علمی خود ، دست به عمل و اقدام زده‌اند. هر چند هنوز تشکیلات آنها ناقص بوده و کاملاً " واقف به نقش اجتماعی خود نمی‌باشند ، و در این مورد شباهت زیادی به جامعه کارگران اواخر قرن گذشته دارند که همچنانکه تحت نفوذ کارفرما بوده و قدرت اجتماعی کافی نیافته بود .

پیش قدمان گروه معترضین معتقدند که نحوه‌ی عمل بایستی طوری باشد که جامعه رنجبران علمی - که بدون آنها هیچگونه تحقیقی امکان ندارد - با علم به نیروی عظیم خود متشکل شوند و سازمانهای منظمی بوجود آورند . با افشاء مخالفت با حکومت ماشینیسیم در امر تحقیق ، تقاضای استقلال و عدم وابستگی آزمایشگاهها به سیستم سرمایه‌داری و با همکاری گروههای دیگر می‌توانند به تلاش خود شکل بدهند .

ولی برای آنکه فعالیتهای علمی صورت دموکراتیک پیدا کند ، لازم است اقدامات بیشتری بعمل آید . هدف علم بایستی این باشد که توسط همه و در راه منافع هر چه بیشتر مردم قرار بگیرد . " زیرا علمی در خدمت مردم است که توسط مردم بکار گرفته شود . "

مسلم است که تغییرات اساسی در این زمینه، بایستی در جامعه‌ای با مشخصات کاملاً " متفاوت با جوامع موجود صورت گیرد ، ولی در انتظار تحقق چنین جامعه‌ای ، میتوان کارهای بسیاری صورت داد .

روزیکه هر انسان بسهم خود این سؤال ساده را از خود بکند " که هدف از علم و تحقیقات علمی چیست و برای کیست ؟ " اولین قدم برای رهائی انسانها برداشته شده است .

(۱) مترجم . تحقیقات وسیع در این زمینه معلوم داشته است که نگهداری شخصی در شرایط سکوت مطلق بمدت پنج دقیقه ، موجب ایجاد اختلال حواس شده و حتی انسان را در مرز دیوانگی قرار میدهد . در آلمان فدرال این روش را در مورد گروه دست چپی بادر - ماینهوف بکار بستند . که موجب خودکشی یکی از افراد این گروه شد و دیگران نیز در شرایط بسیار بدی بسر میبردند .

مطبوعات آلمان در این زمینه اعتراضات دامنه‌داری بدولت آلمان نمودند .